

מכותל הישיבה

עלון תורני חודשי מבית מדרשם של תלמידי ישיבת הכותל

העלון מוקדש לעילוי נשמת סוזן בת ז'רח'ט

העלון מוקדש לעילוי נשמת נוסה יקוט (בת איל'ה חזן)

העלון מוקדש לעילוי נשמת מו"ר הרב חיים ישעיהו ב"ר דוד הדרי

א"ר ה'תשע"ח

גיליון 18

יציאת השבת 20:06

כניסת השבת 18:47

פרשת בחוקותי

לאילן פימה (שיעור ב')
עם כינרת דוד

לניר קרונפלד (שיעור ד')
לרגל אירוסיו עם שובל עובדיה

לנעם אלשמן (שיעור ד')
לרגל אירוסיו עם הודיה גולדרייך

לשלו בינר (שיעור א')
לרגל אירוסיו עם טליה סילברמן

לשי קלמן ורעייתו חירות
להולדת הבן

לדניאל זבולוני ורעייתו
להולדת בתם הבכורה

לשילה אודסר ורעייתו
להולדת בתם הבכורה

לדביר לוי (שיעור ה')
ורעייתו אמנה
להולדת בתם הבכורה

לעמוס אייזנבך ורעייתו
להולדת הבת

עריכה זיו ששון ארזי
גרפיקה נח גליק

לתגובות, הערות, הארות
ושליחת מאמרים
rziv111@gmail.com

שבת ירושלים שבת מברכין

"והנצח זו ירושלים" ברכת ירושלים
לישיבות המתארחות: הגולן, נווה-דקלים,
אילת, חולון ובית יתיר.

זמני תפילות ושיעורים

ליל שבת

18.10 - סדר פ"ש, שיר השירים
18.30 - תפילת מנחה - בביהמ"ד
- יציאה בצוותא עם כל הישיבות
המתארחות לקבלת שבת ותפילת
ערבית אצל הכותל
- סעודת ליל שבת בחדר האוכל
בהשתתפות משפחות ראשי הישיבות
והרמ"ם

יום השבת

7.15 - מדרש ישעיהו - שיעור במדרש
רבה פ"ש לע"נ הרב ח"י הדרי זצ"ל -
הרב רוני קלופשטוק פינת ביהמ"ד
8:00 - תפילת שחרית
(סוף זמן ק"ש למנ"א 8.16)
- הלכות שבת: מו"ר ראש הישיבה
13.10 - מנחה גדולה (פרקי אבות - ו')
16.00 - סדר לימוד בביהמ"ד
17.00 - יציאה בצוותא לסיום עם הרב
גדי
19.00 - יציאה משותפת של כל הישיבות
המתארחות לקארדו הפתוח לשירי
סעודה שלישית לכבודה של ירושלים
20.10 - שיחת הרב שמואל אליהו
שליט"א רבה של צפת לכבוד יום
ירושלים - ביהמ"ד
20.25 - תפילת ערבית חגיגית ופרקי
הודיה לכבוד יום ירושלים בבית המדרש,
הבדלה.
23.00 - עצרת לכבודה של ירושלים
בשיתוף איגוד ישיבות ההסדר בבית
המדרש

ירושלים - איחוד ויראה

ר' יונה בנימין בודו • דברי פרידה ממו"ר הרב הדרי זצ"ל

הורונו חז"ל שניתן לעמוד על עצמיותו של דבר על ידי עיון במשמעות שמו. המילה "שם" נגזרת מהמילה הארמית "שומא", שמשמעותה, ערך מוגדר ומדויק. וכן אמרו רבותינו בגמרא (ברכות ז,ב): "מנא לן דשומא גרים? - אמר רבי אליעזר דאמר קרא: 'לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ', אל תקרי שמות (כפתח) אלא שמות (בשווא)". אי לכך, יש לעמוד על ענינה של ירושלים, דרך העיון בשמה, בהרכבה המיוחדת בין שני העניינים המרכיבים את ענינה - יראה ושלמות.

חז"ל במדרש (ב"ר נו,י) כבר עמדו על ענין זה - "אברהם קרא אותו יראה, שנאמר ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה, שם קרא אותו שלם, שנאמר (בראשית יד) ומלכי צדק מלך שלם. אמר הקדוש ברוך הוא, אם קורא אני אותו יראה כשם שקרא אותו אברהם, שם אדם צדיק מתרעם, ואם קורא אני אותו שלם אברהם אדם צדיק מתרעם, אלא הריני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם יראה שלם, ירושלים". הרי יש כאן חיבור ואיחוד של שתי מעלות שונות - מעלת השלמות, שהטביע בו שם, ומעלת היראה שהטביע בו אברהם.

בפירוש הדברים, הסביר בעל ה'משך-חכמה' בפירושו על העקידה (ברא' כב,יד), כיצד שם ואברהם הטביעו את חותמם על אופייה של עיר הקודש. שם היה בנו של נח שניצל מן המבול על ידי התיבה ופרנס את כל החי מכל בשר בתקופת המבול. דבר זה מייצג את תכונת האחדות בעולם בין כל הנבראים, ומידתם של שם ונח הוא גילוי עניין זה. אלו דבריו ביחס לשם -

"והעניין, דשם היה בדור המבול, והיה בתיבה וזן ומפרנס כל הנבראים שם בתיבה, והעיקר היה לתקן המידות והפעולות שהמה היו מושחתים, ש"השחית כל בשר דרכו", "ומלאה הארץ חמס", וכל לימודו היה לתקן המידות והתכונות בכל החי. וזה מורה "שלם", שהוא מורה שכל המין האנושי הוא אדם אחד, וכל אחד הוא אבר מאברי האדם הגדול, וכל אחד נצרך לחברו, מושפע ומשפיע זה מזה, וכולם כאחד נושאים קיום מין האנושי ונצחיותו"

הרי ששם, בנו של נוח, מייצג את תיקון המידות המושחתות שהביאו את המבול לעולם. מאידך, אברהם מייצג את השלמות של דעת ה', והחיבור בין האדם למקורו האלוקי לאחר שזיכך את מידות נפשו. וז"ל -

"אמנם אברהם התפלסף מאוד בחכמה, ולמד כל דרכי הטועים, והתווכח עמהם, וחקר בשכלו כי יש ה' אחד משגיח על הכל... וזה "אשר יאמר היום בהר ה' יראה", רצונו לומר, שיתגלה אלקותו בראות כל בשר כבוד ה' בנסים פרטיים". אברהם אבינו מייצג את השלמות בדעת ה' ובהתחזקות אחרי מידותיו ית' וגילויים בעולם. העיר ירושלים - כלילת יופי, משוש כל הארץ, מייצגת את החיבור המיוחד של אותם המעלות - שלמות המידות, ושלמות בדעת ה'.

ממשיך המשך חכמה - "והנה ירושלים בנויה על שני הדברים, היינו לזכך המושכלות שעיקרן במוח, ולתקן ולקשט המידות שעיקרן בלב. וזהו בכלל מאמרם ז"ל (ברכות ה, א): "לעולם יכנס אדם שני פתחים ואחר כך יתפלל" - זהו המוח והלב. ולכן, ירושלים "כלילת יופי משוש לכל הארץ" (איכה ב, טו), "ושם עלו שבטים (שבטי י - ה) להודות לשם ה'" (תהלים קכב, ד), כי המידות והמושכלות, שניהם נזדככו ונטהרו בירושלים. ולכן קרא אותה "ירושלים" על שתי הפעולות."

נסתלק מאיתנו מו"ר הרב ח"י הדרי זצ"ל, מנקה הדעת בירושלים, ששיקף במהלך חייו את שלמותה של ירושלים - שלמות המידות, שלמות צורת האדם וקומתו, שלמות התורה, דעת ה' וסוד ה' ליראיו, המתאמת ומתאחדת בסגולתה של ירושלים עיר קדשינו ותפארתנו, כלילת יופי ומשוש כל הארץ. שומה עלינו להמשיך את מפעל חייו של הרב הדרי זצ"ל - בנין ירושלים שלמות צורת האדם ושלמות דעת ה' ויראתו.

רבותי! ההיסטוריה (הסתרייה) חוזרת

ר' דביר לוי • צו השעה

וכן הרב קוק כתב⁴: "...הגנו משתוקקים ללידה חדשה, ליצירת עם נולד, ביסוד תפארת יתור נשגב..."

בסידורים של כולנו מופיע שבספירת העומר מידת יסוד שבתפארת היא ה' באייר - יום העצמאות.

הגענו ליום ירושלים - ע"פ המסופר בספר בראשית (ח, יד-ט, ז) מי המבול התייבשו ביום העשרים ושבעה לחודש השני, ע"פ ר' יהושע (הסובר שהמבול היה בניסן) יוצא שיצירת העולם החדש לאחר המבול הייתה ביציאת נח ובניו מן התיבה⁵ לאחר מכן, בכח באייר. י"א שגם הנצחון על עמלק היה בכח באייר.

הרמב"ם, עשה אותו יום טוב:

"הרמב"ם כתב חומש מוגה מהספר הידוע במצרים שהיה בירושלים מימות התנאים והובא למצרים. ואח"כ שמע שבמלכות בורגוניא היה ס'ת מכתב יד הקדש עזרא הסופר מהיר הכהן הגדול והלך הרמב"ם שם ומצא כל פרשיות פתוחות וסתומות מכוונות למה שהעתיק מהכ"ד שבמצרים. וכתב הרמב"ם ושמותי מאד וקבלתי לעשות יום משתה ושמחה ביום ההוא כל שנה ושנה הוא כ"ח לירח זיו [חודש אייר]"⁶.

וכן הרב קוק (שנפטר לפני שחרור ירושלים כמובן) עשה אותו יום טוב:

"כ"ה עבר עלינו יום אתמול כ"ח אייר, זה היום הגדול אשר בו זיכנו צור ישראל כ"ה לבא לארץ חמדתו ולראות בעינינו התחלת צמיחת קרן ישעו לעם קדשו... בטח גם אתה מחמדי נזכרת מזה, הודות לד' על רב חסדיו, וברחמי יוסיף לאמצנו לגבר חילים בעבודת ד' ועמו במכון הקודש"⁷.

וכן תלמידי הגר"א דיברו על יום שחרור הכותל כיום גדול:

"ימי העומר אפוא הם הימים המסוגלים ביותר להתעלות בקדושה, אך לעומת זאת הם רגישים יותר להדבקות הקליפה... זולת שני ימים מסוימים בימי הספירה שאין הקליפה יכולה לשלוט בהם והם יום העשרים בעומר [ה' באייר] ויום ארבעים ושניים בעומר [יום שחרור הכותל והר הבית] כידוע לידועי ח"ן"⁸.

יום ירושלים הוא יום מיוחד, נשכיל ונדע לנצלו ולקבל את האורות הגדולים החבויים בו.

בהתקרב יום ירושלים הנני רוצה להציץ באורו של יום מיוחד זה הטבוע כבר מששת ימי בראשית.

הרמח"ל כותב בדרך ה' שלכל חג יש אור שמאיר כבר מששת ימי בראשית ומרגע שאור זה מתגלה (בלשונו - נתקן) כל שנה אנו נחגוג את התיקון שנעשה.

יסוד זה מופיע במקומות רבים, נראה מקצתם:

בבראשית י"ט מסופר שלוש אפה מצות למלאכים - רש"י כותב שם: פסח היה. הוא למד מאברהם שבפסח אוכלים מצות. איזה פסח? בצקם של מי לא טפח? זה הולך לקרות רק עוד כמה מאות שנים! מאיפה הגיע לו הרעיון לאפות מצות בפסח?

בפרק כ"ז רבקה אומרת ליצחק - לך תביא לאבא לאכול שני גדיי עיזים. אומר רש"י: למה שני גדיים? מה יצחק אוכל כל כך הרבה?! אלא אחד לקרבן פסח ואחד לסעודה. ושוב נשאל מה קשור כאן פסח??

אלא רואים אנו שהאור של פסח האיר עוד לפני שהיה התיקון ורק כשניתקן ביציאת מצרים אנו מגלים את האור הזה. ולפני כן חג זה היה נחלתם של צדיקים עליונים שראו את האור גם בלי שהתגלה. שבועות - אתם חושבים שאנו חוגגים בגלל שקיבלנו את התורה? אלא קיבלנו את התורה בגלל שהאיר אור ביום זה כל שנה רק שבמעמד הר סיני הוא התגלה!

הגמרא במסכת ע"ז (ג.) שואלת למה כתוב "יום השישי ויכולו..." בה' הידיעה, אלא התורה רמזה כבר מששת ימי בראשית על יום השישי - ו' בסיוון, שעתידים לקבל את התורה.

חנוכה - הרבה לפני חנוכת המזבח של החשמונאים התנבא חגי (ב', י"ט) בכ"ד בכסלו ואמר לעם 'מחר מתחילים לבנות את מזבח ה' יום למחרת היה כ"ה בכסלו, מה שלימים יהיה יום חנוכת המזבח של החשמונאים שאותו אנו חוגגים היום?

יום העצמאות - תלמידי הגר"א כתבו שמקובל מפי הגר"א שיום ה' באייר הוא יום מסוגל לבניין ארץ ישראל.

האר"י כותב⁹ שיש סוד מיוחד שנקרא יסוד שבתפארת שאסור לפרשו בנוגע לזמן הגאולה ובעקבותיו גם תלמידי הגר"א כותבים את זה (ראה בהערה).

איזו תולעת אסרה תורה, ואיזו לא? (חלק א')

ר' עמוס אייזנבך • עיון - איסור והיתר

המאכלות האסורות מכניסים טומאה בלבו ובנפשו של אדם עד שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו. והוא מה - שאמרו בש"ס גם - כן (יומא לט): ונטמאתם בם, אל תיקרי ונטמאתם, אלא ונטמאתם, שהעבירה מטמאת לבו של אדם, כי מסלקת ממנו הדיעה האמיתית ורוח השכל שהקב"ה נותן לחסידים... והנה הוא נשאר בהמי וחומרי משוקע בגסות העולם - הזה. והמאכלות האסורות יתירות בזה על כל האיסורים, כיוון שהם נכנסים בגופו של האדם ממש ונעשים בשר מבשרו¹.

נאמר בתורה: וְכָל-הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל-הָאָרֶץ, שֶׁקֶץ הוּא, לֹא יֵאָכֵל (ויקרא, יא, מא). חז"ל (חולין סז, פסיקתא שמיני) למדו מפסוק זה

במאמר זה נדון איזו תולעת אסרה תורה ואיזו לא, ובמאמר הבא נבאר בע"ה האם צריך לבדוק אחריה אם היא נמצאת בפרי.

ראשית כל יש להקדים בדבר החשיבות העצומה שיש להיזהר מתולעים כמאמר אב"י "אמר אב"י: אכל פוטיא לוקה ארבעה; נמלה - לוקה חמש, משום שרץ השורץ על הארץ; צרעה - לוקה שש, משום שרץ העוף" (מכות טז)

וכן מדברי מסל"ש (פ"א): "הנה הוא איסור המאכלות... כל אלה הנקיות בהם צריך דקדוק גדול וצריך חיזוק, כי יש תאות הלב המתאוה במאכלים הטובים וחסרון הכיס באיסורי התעורבות וכיצא בזה. המקיל בהם במקום שאמרו להחמיר, אינו אלא משחית לנפשו. וכך אמרו (בספרא שמיני): לא תטמאו בהם ונטמאתם בם (ויקרא יא), אם מטמאים אתם בם, סופכם לטמא בם, והיינו, כי

¹ חלק ד', פרק ד', פס' ו'. ראה שם פירוש 'אור הדרך'.

² אגב, גם המילה 25 בתורה היא 'אור', וגם המסע 25 של עם ישראל במדבר היה 'חשמונה' (במדבר לג, כט). ה.העורך.

³ מדרש שלמה, פרק ד' (ר') יוסף רבלין צאצא תלמידי הגר"א):

"ימי העומר אפוא הם הימים המסוגלים ביותר להתעלות בקדושה, אך לעומת זאת הם רגישים יותר להדבקות הקליפה... זולת שני ימים מסוימים בימי הספירה שאין הקליפה יכולה לשלוט בהם והם יום העשרים בעומר [ה' באייר] ויום ארבעים ושניים בעומר [יום שחרור הכותל והר הבית] כידוע לידועי ח"ן".

קול התור, פרק ה' (ר') הלל משקלוב, תלמיד הגר"א):

"וכאשר קבענו מושבנו בעיה"ק ירושלים ת"ו בשנת תקע"ב, ובאחד הימים באותה שנה שבו הניחו את היסוד להקמת 'בית מדרש אליהו' על שם רבנו הגר"א... ואותו היום היה יום עשרים לעומר שהוא יסוד בתפארת כידוע לידועי ח"ן".

⁴ צדיק יסוד עולם (פירוש האר"י הקדוש על מגילת רות):

"ואם לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנכי חי ה' שכבי עד הבקר" - חי ה' הוא בסוד יסוד, ה' הוא בסוד תפארת. ויש בכאן רמז גדול שלא ניתן לכתוב באשר שנוגע אל זמן הגאולה".

⁵ ראש מילין, "יירה בן יומי".

⁶ ע"י במהר"ל תפארת פכ"ה, שתאריך יציאת נח מן התיבה לא היה במקרה "כי יציאתו מן התיבה הוא קיום העולם וישוב שלו, ואין ראוי שיהיה ישוב העולם במקרה". ה.העורך.

⁷ שם הגדולים, ערך רבינו עובדיה.

⁸ אגרות הראיה, אגרת תרפז (אגרת לבנו הרצ"ה)

⁹ ראה הערה 2

שיש איסור בתולעים רק אם נעו (ריחשו) ממקום גידולם הראשוני, דהיינו דווקא אם שרצו על הארץ.

לפי לכאורה יוצא שאם מצאנו תולעת בתוך פרי ניתן לאכלו שהרי לא יצא ממקום גידולו. ברם, בגמ' (שם) אמר שמואל: קישות שהתליעה באביה – אסורה משום השרץ השורץ על הארץ. ופירש"י "באביה – בעודה מחוברת, שרץ הארץ היא ואסורה התולעת לאכול דכיון דמהלכת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע הוי כמהלכת על גבי קרקע". לפי שמואל, כל זמן שהפרי מחובר לצמח בו גדל ויש מקום לתולעת להלך בתוכו הרי היא אסורה.

בהמשך, הגמ' מנסה להביא סיוע לשמואל מתוך סתירה בין שתי ברייתות. הגמ' למסקנה דוחה סיוע זה ומעמידה שניתן ללמוד שגם תולעת שבפירות מותרת, ולא זו בלבד אלא שמדייקת כן מלש' הברייתא.

נחלקו הראשונים האם הלכה כשמואל או לא, כיוון שהגמ' דייקה מהברייתא להפך.

ר"ת, ריב"א, מרדכי בשם רש"י: פסקו לקולא דלא כשמואל, כיון שהברייתא דלא כשמואל.

בה"ג, שאילתות, רי"ף, רמב"ם, רשב"א ור"ן: פסקו כשמואל, כיון שניתן לומר שדברי הגמ' נאמרו רק בתור דחייה להוכחה ולא כמסקנת הלכה, ועוד משום שבמקום אחר בגמ' (נח,א) רב פפא אמר מימרא המבוססת על דברי שמואל וא"כ משמע שפשוט לו שהלכה כמותו.

עוד נחלקו הראשונים בשאלה האם תולעת שמונחת במקום צר ולא יכולה לרחוש אם היא אסורה?

רש"י, תוס' ורא"ש – מותר. רשב"א ור"ן – אסור. בב"י כתב שלהלכה מותר וכ"פ בשו"ע, ובדר"מ כתב שהאיסור והיתר הארוך החמיר כרשב"א.

להלכה פסק השו"ע (פד,ו) – "תולעים הגדלים בפירות, בעודם במחובר, חשוב כשורץ על הארץ, ואסור אף על פי שלא פירש, והוא שריחש". הרמ"א כתב שצריך ליטול נקודה שחורה שמתרקמת שם תולעת, וכתב הש"ך (סקי"ט) שהרמ"א החמיר לכתח' להוציא את התולעת אע"פ שלא ריחש, אלא שבדיע' אם התבשל לא אוסר התבשיל.

מה ניתן למשה בהר סיני?

נריה חסידי / שיעור ה' • חג השבועות

ראיה לדברים אלו ניתן למצוא במסכת מנחות (כ"ט ע"ב) כשעלה משה למרום והראו לו החכמים שיהיו בכל דור וראה את רבי עקיבא דורש תילי תילים של הלכות ופולפולים ותשש כוחו של משה עד ששמע את רבי עקיבא מתקשה בהלכה ואמר כי היא הלכה למשה מסיני ואז נתיישבה דעתו של משה. ניתן ללמוד מכאן שחז"ל הבינו שההלכות הקבועות נאמרו למשה ואלו ההלכות שהחכמים לא יכלו להוציא מכוח הפלפול והדרשה, ושאר הדרשות נאמרו על ידי חכמים. ולכן התיישבה דעתו של משה כי ההלכות שנדרשות ע"י הפלפול מקורן בהלכות הקבועות שנאמרו למשה.

בנושא זה, כתב הרמב"ן בהקדמתו לספר בראשית: "התורה יכלול הספורים מתחילת בראשית, כי הוא מורה אנשים בדרך בעניין האמונה. וברדתו מן ההר כתב מתחילת התורה עד סוף ספור המשכן, וגמר התורה כתב בסוף שנת הארבעים... וזה כדברי האומר תורה מגילה-מגילה נתנה. אבל לדברי האומר תורה חתומה נתנה, נכתב הכל בשנת הארבעים, כשנצטוו כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפהם".

המחלוקת עליה מדבר הרמב"ן מובאת במסכת גיטין (דף ס' ע"א): לדעת כולם מוסכם שהתורה רק ניתנה למשה בעל פה בהר סיני ולא ניתנה לו התורה בכתב כפי שהיא כתובה בפנינו. רק נחלקו האם התורה נכתבה תוך כדי המאורעות או שרק בתום הארבעים שנה.

בימים אלו אנו מתכוננים לחג השבועות, חג מתן תורה. אם ננסה לשאול מה בדיוק קיבל משה במעמד הר סיני ניווכח לגלות שהתשובה לא פשוטה. האם קיבל רק את עשרת הדיברות? או אולי את כל התורה כולה? ואם תאמר את כל התורה כולה נשאל כיצד ניתן לקבל דבר שעוד לא קרה?

בסופה של פרשת משפטים (כ"ד, י"ב), העוסק במתן תורה כתוב: "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה עֲלֶה אֵלַי הָהָרָה וְהִיא שָׁם וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת לֶחֶת הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר פָּתַכְתִּי לְהוֹרֹתָם". רש"י על המקום מפרש שכל תרי"ג מצוות כלולות בתוך עשרת הדיברות וזו כוונתו של הקב"ה בכך שאמר "לוחות האבן והתורה והמצווה". הגמרא במסכת ברכות (ה' ע"א): "אמר שמעון בן לקיש... 'לחות' אלו עשרת הדברות, 'תורה' זו מקרא, 'המצווה' זו משנה, 'אשר כתבת' אלו נביאים וכתובים, 'להורותם' זה גמרא, מלמד שכולם נתנו למשה בסיני". כמו כן, במסכת מגילה (י"ט ע"ב) מובא שהקב"ה הראה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שהסופרים עתידים לחדש. וכן במדרש רבה (ויקרא כ"ב) הובא כי "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ולהורות לפני רבו – כבר נאמר למשה בסיני".

מכל האמור יוצא שכל עקרי ההלכות שעתידיים התלמידים לחדש מכוח פלפולם ומרמזים ודיוקים בתורה נאמרו למשה. כלומר, משה קיבל בהר סיני את הכללים העקרוניים, וכל הפרטים שהתחדשו במהלך הדורות נמצאים באופן תמציתי בתורה שניתנה בהר סיני. ובאמת רק עקרי ההלכות והדינים שעתידיים להעלות בכל דור הם נאמרו למשה בסיני ולא גוף הפלפולים.

¹⁰ הדבר תלוי כידוע במח' עקרונית איך להבין את כוונת המחבר כשמביא דעה נוספת בנוסף לדעה העיקרית.

יש דעה הגורסת כי התורה ירדה מגילה מגילה¹¹, לעומתה, ישנה דעה לפיה התורה ירדה כתומה¹². עוד מביא הרמב"ן שקבלה בידינו שכל התורה כבר הייתה כתובה לפני שנברא העולם, אבל לא בצורתה כפי שהיא היום, אלא בלא הפסקי מילים, והיו יכולים להצטרף מילים אחרות לגמרי מכפי שהן לפנינו היום, ורק כשנעשה כל מה שנעשה - או אז נקבעה התורה בחילוקי המילים כפי שהתורה נקראת כיום. כך לדוג' שאלמלא חטא קורח - הייתה פרשת קורח מצטרפת באופן אחר לגמרי, וכיוצא בזה. בספר "לקוט יהושע" כותב שמצינו מח' דומה במסכת סנהדרין (קי"א ע"א) על הפסוק "לכן הרחיבה שאל נפשה ופערה פיה לבלי חוק", ובשניהם נחלקו ריש לקיש ור' יוחנן. לדעת ר"ל עונש זה הכתוב

מהו סדר הגאולה?

ידידיה וינברג / שיעור א' • יום ירושלים

הדין כל אדוני הארץ גדולי ישראל, ומהם יבקש ה' עלבון הבית העלוב.

פסוק כו'-

"ואיש כי לא יהיה לו גואל" - אין איש אלא הקב"ה, ואם אין צדיקים שיבואו ויעזו לנסות לגאול את עם ישראל אז... "והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו" - "אל תאמר כי חס ושלום אבדה תקוה" אלא הייסורים והגלות (בחינת יד, מידת הדין) הם אלו שיזכנו אותנו מפשעינו והם אלו שיכשירו אותנו לגאולה המיוחלת.

פסוק כז'-

"והשיב את שני ממכרו והשיב את העודף לאיש אשר מכר לו ושב לאחוזתו" -

הגלות היא בגלל עוונותינו, ומכיוון שכך מוטל עלינו חוב שצריך לשלם, ו"בשעת קריעת השטר צריך לעשות חשבון החוב שעליו, ולפרוע הנשאר". אם רוצים לפרוע את החוב לפני זמנו בבת אחת, זה אפשרי, אך המחיר בצידו. במעמד פרעון החוב צריך לשלם בפעם אחת על כל הזמן שעוד היה אמור להימשך פרעון החוב (ייסורי הגלות), במשך זמן קצר וקצוב יהיה ריכוז של ייסורים קשים מאוד, שהיו אמורים 'להיפרס' במשך שנים ארוכות.

ממשיך בעל אורה"ח וכותב כי "כמו כן יעשה אדון העולם כשיתקרב זמן הגאולה, והוא מאמרם ז"ל **שיהיו חבלי משיח**" (האם יש כאן הסבר לשואה הנוראה...?)

פסוק כח'-

"ואם לא מצאה ידו די השיב לו והיה ממכרו ביד הקונה אתו עד שנת היובל" -

אבל מה קורה אם אנחנו תקועים? מצד אחד אין משהו מאיתנו שירים את הכפפה ויעוררנו לחזור בתשובה, ומצד שני עם ישראל כבר לא יכול להתמודד עם הצרות הנוראיות הפוקדות אותו בגלות. מה עושים?

"ויצא ביובל ושב לאחוזתו" - הקב"ה קבע זמן (בעתה) לגאולת עמ"י אפילו אם לא חזר העם בתשובה "כי קץ הגלות ישנו אפילו יהיו ישראל רשעים גמורים ח"ו".

לסיכומם של דברים, הפסוקים הללו הם צוהר נפלא לתהליכים האלוקיים המסובכים את עם ישראל לאורך דור ודור.

באופן עקרוני אם אנחנו חוטאים עלינו לעשות תשובה. מי שצריך בראש ובראשונה לדאוג לכך הם הצדיקים של הדור. אסור להם לשבת בצד ולתת לנו להתבלבל בין טוב לרע. (פסוק כה')

אם גדולי הדור לא ממלאים את תפקידם ועם ישראל לא חוזר בתשובה, הקב"ה עושה איתנו חסד בכך שהוא מנקה את חובותינו דרך ייסורים (פסוק כו'). לעיתים הייסורים באים באופן מקוצר ודחוס במיוחד (פסוק כז'). ואם גם זה לא יהיה, אז נחכה לו בכל יום שיבוא, שבכל יום יהיה היובל... "בשנת היובל הזאת תשבו (בגימ') = תש"ח) איש אל אחוזתו" (כה, יג).

השבוע נציין את יום שחרור ירושלים, בירת מדינת ישראל - "ראשית (רק ראשית?) צמיחת גאולתנו".

בדור בו כולם מדברים על גאולה כדאי ללמוד את נושא הגאולה לעומק. במאמר הזה נתמקד בגישתו של בעל "אור החיים הקדוש", ר' חיים בן עטר, בעזרת התבוננות על פרשיה אחת בתורה, שקראנו בשבת שעברה בפרשת בהר.

ויקרא פרק כה

(כה) כִּי־יִמּוֹךְ אַחִיךָ וּמָכַר מֵאַחֲזָתוֹ וּבָא גָאֻלוֹ תִּקְרַב אֵלָיו וְגָאֻל אֶת מִמְכָּר אַחִיו:

(כו) וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה־לּוֹ גֹּאֵל וְהִשְׁגָּה יָדוֹ וּמָצָא כָדִי גֹאֲלָתוֹ:

(כז) וְחָשַׁב אֶת־שְׁנֵי מִמְכָּרוֹ וְהָשִׁיב אֶת־הָעֶדְף לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכְרָה־לּוֹ וְשָׁב לְאַחֲזָתוֹ:

(כח) וְאִם לֹא־מָצָא יָדוֹ דִּי הָשִׁיב לוֹ וְהָיָה מִמְכָּרוֹ בְּיַד הַקֹּנֶה אֹתוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל וַיֵּצֵא בַּיּוֹבֵל וְשָׁב לְאַחֲזָתוֹ:

בפשט, הפסוקים הללו מדברים אודות אדם שירד מנכסיו ונאלץ למכור את אחוזת אבותיו. חובת קרובי משפחתו היא לגאול (שימו לב לביטוי...). את האחוזת ולהחזירה לחיק המשפחה. חידושו של אורה"ח הוא שהקדוש ברוך הוא מוזכר כאן בפסוקים. ולפי דבריו: **"פרשה זו תרמוז עניין גדול והערה ליושבי תבל"**.

פסוק כה'-

"כי ימוך אחיך" - הביטוי "ימוך" רומז לפסוק (קהלת יח): "בעצלתיים ימך המקרה". מיהו המקרה? הקב"ה, שנאמר (תהילים קד, ג) "המקרה במים עליותיו".

משמעות הפסוק אם כן היא כך: בגלל העצלות שלנו, הקב"ה חס וחלילה נעשה מך (מלשון עניות).

בפרפרזה אלינו, כאשר אחיך, הצדיק, נהפך למך, נוכחות הקב"ה בעולם משתנה.... **"כי כשהתחננונים משין מדרך הטוב מסתלקים ההשפעות ומתמסכן עמוד הקדושה, כי העיקר תלוי בתחננונים"**.

"מכר משדה אחוזתו" - הקב"ה מוכר את שדה אחוזתו לגויים - מקום המקדש. חלקת המשפחה, ניתנה למישהו שאיננו מהמשפחה. "ובא גואלו הקרוב אליו" - מי קרוב אל ה'? הצדיק כמובן - "בקרובי אקדש".

"והגאולה תהיה בהעיר ליבות בני אדם ויאמר להם (הצדיק): הטוב לכם כי תשבו חוץ גולים מעל שולחן אביכם? ומה יערב לכם החיים העולם זולת החברה העליונה אשר הייתם סמוכים סביב שולחן אביכם, הוא אלוקי עולם ברוך הוא לעד? וימאס בעיניו תאוות הנדמים, ויעירם בחשק הרוחני גם נרגש לבעל נפש כל חי עד אשר ייטיבו מעשיהם..."

וממילא מכל זה יוצא ש"וגאל את ממכר אחיו", תפקיד הצדיק האמיתי הוא לגאול את אחיו שבצרה. "על זה (אם הצדיק לא ממלא את תפקידו להשיב את ישראל בתשובה) **עתידיים ליתן את**

¹¹ שכתבן). לעומתו, מהר"ץ חיות סובר שכל התורה ירדה כתומה למשה כבר במעמד הר סיני.

¹² בעקרים (מ"ג פ"ט) כתב שמחלוקת ר"ל ור"י היא סביב השאלה האם התורה נותנת שלמות דווקא בכללה או שגם בחלקיה.

¹¹ רש"י מפרש שמושה כתב כל מגילה ומגילה בפני עצמה על פי מה שירד לו בהר סיני ולבסוף סידר את המגילות לפני סדר אחר והיברן לספר אחד (משנאמר פרשה למשה היה כותבה ולבסוף ארבעים שנה שנגמרו כל הפרשיות חיברן בגידין ותפרן). לעומתו, רבנו יצחק בשיטה מפרש כי משה העתיק לבסוף את המגילות הללו וכתב ספר תורה שלם.

¹² רש"י מפרש שהתורה לא נכתבה עד סוף ארבעים שנה לאחר שנאמרו למשה כל הפרשיות כולן (והפרשיות שנאמרו לו בשנה הראשונה והשניה היו סדורות לו בע"פ עד

הרב חיים חורי זצוק"ל אביעד מאיר קרבולו • פינת גדולי ישראל

באופן נלהב בעלייה לארץ ישראל, וביתו שימש כתחנת מעבר לעולים בלתי-לגאליים מטריפולי לארץ ישראל.

בשנת תשט"ו (1954), בהיותו כבן שבעים, זכה הרב ועלה לארץ ישראל. הוא התגורר תקופה קצרה בבית בנו בבני ברק, ולאחר מכן

התיישב בעיר באר שבע.

כשנתיים לאחר עלייתו ארצה בכ"ה באייר תשי"ז (1957), נתבקש לישיבה של מעלה. להלילה של הרב, המתקיימת בבית העלמין הישן של באר שבע, מגיעים עשרות אלפי אנשים מהארץ ומחוץ-לארץ. הרב התפרסם בזכות בקיאותו בכל חלקי התורה, וכן במעשי ניסים רבים הקשורים לשמו.

מדברי הרב בעניין גאולת ישראל על עניית אמנים, שבזכותם קרבה הגאולה:

"פתחו שערים ויבוא גוי צדיק, שומר אמונים" – כאשר תראה שבברכת 'המחזיר שכינתו לציון' ובברכת 'הפורס סוכת שלום עלינו ועל ירושלים', אינם עונים אמן, ואם עונים אינם מאמינים בה בלב שלם ובנפש חפצה, שזה מראה שאינם חפצים בגאולה והן בעוון ניצחה מידת הדין ונתבטלה הגאולה.

וזהו אמרו "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק", – לארצו ולנחלתו כי קרבה גאולתו והוא בשביל שהוא "שומר אמונים" – שעונה כל אמן בכל כוחו וכוונתו. ואמר אמנים לשון רבים – לרמוז לשני אמנים הנזכרים.

(חסד ואמת, דף מה' דפוס דוד עידאן, ג'רבה, תרע"ו (1916)).

חכם חיים חורי נולד בתשרי תרמ"ה (1885) לאביו אברהם זקן ולאמו מבירכה, והוא בן יחיד, באי ג'רבה. בצעירותו למד אצל חכם משה זקן מאוזו וחכם פראג'י עלוש, ובמקביל עבד בדפוס.

בשנת תרס"ג (1903), בהיותו בן 18 הוסמך לרבנות והתמנה למורה ושלח ציבור בקהילת גאבס, בדרום תוניסיה. בהמשך חזר לאי ג'רבה, והחל לכהן כרב וכדיין. בשנת תרפ"ז (1926) נקרא הרב לחזור ולשמש כרב בגאבס בעקבות עזיבתו של רבה של הקהילה חכם יצחק בוקובזה. במלחמת העולם השנייה, הנהיג את קהילתו בגאבס, תחת השלטון הנאצי.

חכם חורי נישא פעמיים. מאשתו הראשונה נולדו לו שתי בנות, ומאשתו השנייה נולדו לו שבעה בנים וארבע בנות. חלקם נפטרו בגיל צעיר מאוד.

הרב חיים הקים את ישיבת 'תורה וחיים', וכן מוסדות צדקה וחסד. הוא דאג לעניי הקהילה, עסק בחינוך ובהדפסת ספרים והפצתם, וייסד קופה מכספי ציבור למימון הוצאת ספרים לאור. הרב הקפיד להיות תמיד ראשון התורמים על מנת לשמש כדוגמה ונועד כדרשן בחדש עליון.

חכם חיים חורי תרגם ספרים רבים ביניהם 'ציפורן שמיר' למן החיד"א ז"ל, וחיבר שלושה ספרים:

'דרך חיים' – על התורה והש"ס; 'חסד ואמת' – דרושים וביאורים לזכר חכמים שונים ונפלאות גדולות.

הרב היה ידוע באהבתו לארץ ישראל, לחכמיה ולשליחיה. היה מחברי אגודת 'עטרת ציון' שעסקה בלימוד השפה העברית, ובעבודת אדמה כהכנה לקראת עלייה לארץ ישראל. הוא תמך

"האשה נקנית" – פירש"י "לבעלה", מה בא רש"י לחדש?

1. בשם ספר 'ויזרע יצחק' – בהמשך הגמ' (יב,א) מובא שבפחות משווה פרוטה האשה מקודשת רק מתורת ספק ואילו בפרוטה ומעלה מקודשת מתורת וודאי, המשנה דיברה בקידושין בפרוטה שהם קידושי וודאי, לכך רמז רש"י שהאשה נקנית לבעלה, היינו שהם כבר קידושין גמורים. **חשבתי להוסיף**, שבעלה לש' בעילה (ביאה), והגמ' (ב,ב) אומ' שכסף ושטר צורך ביאה נינהו, היינו שמטרת הקידושין היא הביאה, וזה מה שבא רש"י לרמוז (ר' חנוך שטראוס).

2. יש לשאול ג"כ על המשך פירש"י על המשנה – היבמה נקנית, פירש"י "ליבם". מה בא רש"י לחדש כאן? ומדוע כאן כתוב רק יבם, ואילו אצל בעלה כתב עם ה"א? וי"ל שכפי שאצל היבמה, היבם נקרא יבם עוד לפני שייבם (שהרי במשנה גם כתוב שקונה את עצמה במיתת היבם, והיינו קודם שייבם), כך בא רש"י לומר ש'בעלה' של האשה הוא מיועד להיות בעלה עוד לפני שקידש אותה (וכמאמר הגמ' בסוטה ב,א "ארבעים יום קודם יצירת הוולד וכו'). אלא שאצל היבם זה אינו היבם הבלעדי (כאשר יש עוד אחים), לעומת בעלה (בה"א) שהוא הבעל הבלעדי המיועד לאותה אשה (אהרון לרר).

ח. בדומה להסבר הקודם – רב היה מלקה על מי שמתחתן ללא שידוכין, כתב רש"י בעלה שכבר משודכת לו (בשם הרב שלום אייזנברגר).

א. לאפוקי קנין שפחה במשנה הבאה, כתב כאן שמדובר בקניין לבעלה.

(ר' אפי ויינשטיין, יצחק בודנהימר ועוד).

ב. הר"ן הוסיף שלוש מילים – 'להצריכה ממנו גט'. וביאור הדברים שהמשמעות העיקרית של קניין זה השעבוד, ובא רש"י לומר שכאן האשה משועבדת לבעלה (בדבר הכי חשוב באדם – החירות) ואינה יכולה להיות עם מי שרוצה אלא צריכה ממנו גט (יהושע מזון).

ג. ביאור נוסף בר"ן – קידושין זו מסכת שעוסקת בדיני איסורים ולא בדיני ממונות (בניגוד למסכת כתובות למשל), ובא רש"י להדגיש שאע"פ שפותחת המשנה בלש' קניין, בכ"ז זו מסכת איסורית – לבעלה, להצריכה ממנו גט.

(ר' זיו ארזי).

ד. ביאור שלישי בר"ן – עי' רש"י כג,א ד"ה "שאינה שלו" הראשון, שמסביר שהגוף של האשה לא קנוי לבעל. וממילא בא רש"י (ע"פ הר"ן) לומר שדווקא לעניין לאוסרה על אחרים ולהצריך ממנו גט היא נקנית, אבל לא לעניין גופה.

(שם, ע"פ הפנייה בדף המקורות של הרב טובול).

ה. התוס' (ב,ב ד"ה "דאסר לה") כותב שמשמעות המילה קידושין היא שהאשה מיוחדת לבעלה ולא לשאר העולם, כמו הקדש שמיוחד לשמים. כיוון שהמשנה נקטה לש' קניין, שבו אין משמעות שמייוחדת דווקא לבעל ואסורה לשאר העולם, הוצרך רש"י להשמיענו שהיא קנויה דווקא לבעלה ולא לשאר העולם (ישי דמארי).

"עומדות היו רגלינו בשערייך ירושלים ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו"

ישיבת הכותל

ואיגוד ישיבות ההסדר

מזמינים את הציבור הרחב

ליום של תורה ושמחה

במלאת נ"א שנים לאיחוד ירושלים וליסוד ישיבת הכותל
ושבעים שנה להקמת מדינת ישראל

מוצאי שבת בחוקותי ויום ראשון כ"ח באייר בהיכל הישיבה שבין החומות

23:00 שיעורים לאורך הלילה בבית המדרש

הרב שלמה משה עמאר - הרב הראשי של ירושלים, הרב ברוך וידר - ראש הישיבה,
הרב יעקב שפירא - ראש ישיבת מרכז הרב, הרב רא"ם הכהן - ראש ישיבת עונתאל

1.00 התנועות מוזיקלית לכבודה של ירושלים

הרב ברוך וידר • הרב שמואל אליהו • הרב אייל יעקובוביץ
בליווי תזמורת

7.30 תפילת שחרית ברוב עם ברחבת הכותל המערבי

בהשתתפות ראשי ישיבות ותלמידיהם

10.30 שיעורים בבית המדרש לאורך היום

לע"נ מו"ר הרב חיים ישעיהו הדרי זצ"ל - נשיא הישיבה ומייסדה

הרב אריה שטרן הרב הראשי של ירושלים, הרב חיים דרוקמן - ראש ישיבת אור עציון ויו"ר איגוד ישיבות ההסדר
הרב שלמה לוי - ראש ישיבת ראש"צ, הרב דוד פנדל - ראש ישיבת שדרות,
הרב אריה הנדלר - ראש ישיבת רפלה וחתנו של מו"ר הרב הדרי זצ"ל

הציבור מוזמן!

חברת נשים פתוחה